

OD UČITELJSKE ŠKOLE DO FILOZOFSKOG FAKULTETA U TUZLI: PRILOG PROUČAVANJU TRANSFORMACIJE VISOKOŠKOLSKOG OBRAZOVANJA

Apstrakt: *U radu je prikazan historijat transformacije visokog obrazovanja na području regije sjeveroistočna Bosna, pa sve do osnivanja Filozofskog fakulteta, danas moderno organizirane visokoškolske institucije, čiji korjeni dosežu do davne 1941. godine, jer, upravo tada, u jeku Drugog svjetskog rata, u Tuzli je počela sa radom prva Učiteljska škola koja je, na neki način preteča Pedagoške akademije i sadašnjeg Filozofskog fakulteta u Tuzli. Prikazane su političke rasprave i odluke izvršne i zakonodavne vlasti svih nivoa neophodnih za osnivanje Filozofskog fakulteta. Hronološki je praćen razvoj fakulteta od dvopredmetnih studijskih programa u početnom periodu obrazovanja do inoviranih jednopredmetnih studijskih programa baziranih na Sorbonskoj deklaraciji od 25. maja 1998. godine, Bolonjskoj deklaraciji od 19. juna 1999. godine, te strukturi obrazovnih studija na nekim fakultetima u Bosni i Hercegovini, Evropi i svijetu.*

Ključne riječi: *Bosna i Hercegovina, sjeveroistočna Bosna, Tuzla, Univerzitet, Filozofski fakultet, Učiteljska škola, obrazovanje, studijski programi, transformacija, društveni procesi, država, društvo.*

FROM THE TEACHER'S SCHOOL TO THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN TUZLA: CONTRIBUTION TO THE STUDY ON THE TRANSFORMATION OF HIGHER EDUCATION

Abstract: *The paper presents the history of higher education transformation in the region of northeastern Bosnia until the founding of the Faculty of Philosophy, nowadays modernly organized higher education institutions, whose roots reach back to 1941. Because, right then, during the Second World War, the first School of Teacher Education began in operation in Tuzla, which, in a way, has begun to pave the Pedagogical Academy and the present Faculty of Philosophy in Tuzla. Political discussions and decisions of the executive and legislative authorities of all levels necessary for the founding of the Faculty of Philosophy are shown. Chronologically, the development of the faculties from two-course study programs*

in the initial period of education to the innovative one-subject study programs based on the Sorbonne Declaration of 25 May 1998, the Bologna Declaration of 19 June 1999 and the structure of educational studies at some faculties in Bosnia and Herzegovina, Europe and the world.

Key words: *Bosnia and Herzegovina, northeast Bosnia, Tuzla, University, Faculty of Philosophy, Teacher's School, education, study programs, transformation, social processes, state, society.*

Uvod

Historijat Filozofskog fakulteta u Tuzli, danas moderno organizirane visokoškolske ustanove, doseže do davne 1941. godine, jer, upravo tada, u jeku Drugog svjetskog rata, u Tuzli je počela sa radom prva Državna mješovita učiteljska škola (1941-1944), na neki način, i preteča sadašnjeg Filozofskog fakulteta.

Okupacijom Kraljevine Jugoslavije, aprila 1941. godine, od strane fašističkih sila Njemačke i Italije, Bosna i Hercegovina se tada našla u sastavu novoosnovane Nezavisne Države Hrvatske (NDH). U političkom smislu Bosna i Hercegovina tada je bila ustrojena podjelom na 22 župe. Tuzlanski kotar (srez) pripadao je župi Usora i Soli. Na tom prostoru, tada, a i ranije od strane bivše države nije se poklanjala velika pažnja obrazovanju mladih, iako je postojala potreba za tim. Novoosnovana država NDH insistirala je da sa radom nastave postojeće škole, ali i na otvaranju novih škola. Zbog realnih potreba režima (NDH), za obrazovnim kadrom otvorena je Učiteljska škola u Tuzli.

Veliki župan Usore i Soli, Ragib Čapljić, je 28. lipnja (juna) 1941. godine, uputio zahtjev za otvaranje Učiteljske škole u Tuzli, Ministarstvu bogoštovlja i nastave NDH u Zagrebu u kome se kaže: „Moli se Ministarstvo, da bi u Tuzli otvorilo Preparandiju, s razlogom što je tuzlanski kotar pretežno hrvatski, a i jedan kotar najzaostaliji u pismenosti. Osim prednjeg u Tuzli se nalazi oko 10.000 radnika, pa pošto nema nikakvih stručnih škola, to bi ova Preparandija i za radničku djecu dobro došla. Okolni kotarevi, koji pripadaju župi Usora i Soli, imaju više raznih škola nego sama Tuzla, a što se vidi iz priloženog nacрта. Napominjem da je osigurano izdržavanje škole u svakom pogledu, jedino bi Država trebala postaviti i plaćati nastavnike. Zgradu, namještaj i sve ostalo daje Gradsko poglavarstvo u Tuzli.“¹

Ministarstvo nastave, aktom od 5.7.1941. godine, prihvatilo je otvaranje Državne mješovite učiteljske škole u Tuzli, koja će početi sa radom školske

1 *Učiteljska škola u Tuzli (1941-2002)* – Monografija, Tuzla 2004, 28. (dalje: Učiteljska škola u Tuzli (1941-2002)). U Tuzlanskom kotaru većinu stanovništva, prema popisima 1921. i 1931. godine, u nacionalnom pogledu činili su Bošnjaci, a u vjerskoj strukturi muslimani. Pošto NDH nije priznavala Bošnjake kao naciju, već ih je smatrala Hrvatima islamske vjeroispovijesti, tako se u tekstu Ragiba Čapljića i navodi naziv većinsko hrvatsko, umjesto većinsko bošnjačko stanovništvo.

1941/42. godine. Oslobođanjem Tuzle 17. septembra 1944. godine, od strane jedinica Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije (NOVJ), nova vlast će obustaviti dalji rad škole, ali će odlukom Narodnooslobodilačkog odbora za Istočnu Bosnu, otvoriti Prvi učiteljski tečaj u Tuzli oktobra 1944. godine. „Polaznici tečaja regrutovani su, uglavnom, iz redova boraca, bivših učenika Učiteljske škole u Tuzli, koja je osnovana 1941, a odlukom organa nove vlasti ukinuta u jesen 1944. godine.“²

U Tuzli je bilo organizovano sedam učiteljskih tečajeva i to:

- „Prvi učiteljski tečaj od 23.10.1944. do 27.2.1945. godine;
- Drugi učiteljski tečaj od 6.3.1945. do 23.7.1945. godine;
- Treći učiteljski tečaj od 19.9.1945. do 24.3.1946. godine;
- Četvrti učiteljski tečaj od 30.4.1946. do 20.12.1946. godine;
- Peti učiteljski tečaj (nema podataka);
- Šesti (viši) učiteljski tečaj počeo je u jesen 1946, a završio sa radom krajem školske 1946/47. godine;
- Sedmi učiteljski tečaj (niži učiteljski tečaj) školske 1948/1949. godine.“³

Iz učiteljskih tečajeva školske 1945/46. godine nastala je Učiteljska škola u Tuzli, koja je radila sve do kraja 1972. godine, kada i formalno prestaje njen rad, a školovanje budućih učitelja preuzima Pedagoška akademija u Tuzli.

„Za 27 godina postojanja Učiteljske škole u Tuzli, u svojoj osnovnoj djelatnosti, postigla je izuzetno vrijedne rezultate. Za to vrijeme 2.459 polaznika uspješno je položilo završni učiteljski ispit, dok je 2.312 kandidata položilo stručni učiteljski ispit.“⁴

Nakon agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992. godine, obrazovanje u cjelini se našlo u vrlo teškim uslovima. Oko 50% nastavnog osoblja napustilo je škole. Tako su škole ostale bez nastavnog osoblja, a trebalo je organizirati rad škola u ratnim uslovima. Izvršno vijeće i Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Bosne i Hercegovine, početkom 1994. godine, procijenili su da je potreba za velikim brojem nastavnika u razrednoj nastavi. Tako su donijeli odluku za otvaranje učiteljskih škola u Tuzli, Travniku, Mostaru, Zenici, Bihaću i Sarajevu. Nakon analize, na području sjeveroistočne Bosne, bile su potrebe za 460 nastavnika razredne nastave.⁵

Općina Tuzla, kao osnivač, realizujući Odluku Izvršnog vijeća i Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Bosne i Hercegovine ponovo otvara Učiteljsku školu u Tuzli 1994. godine, koja je i danas u funkciji.⁶

2 *Učiteljska škola u Tuzli (1941-2002)*, 53.

3 *Učiteljska škola u Tuzli (1941-2002)*, 53-71.

4 *Filozofski fakultet – Profil studija i programska orijentacija*, Tuzla 1999, 8.

5 *Učiteljska škola u Tuzli (1941-2002)*, 206.

6 Nakon zatvaranja prve Učiteljske škole u Tuzli 1972. godine, sa radom je ponovo počela Učiteljska škola u Tuzli, Odlukom Prijelaznog općinskog vijeća Tuzla, broj: 023-3867-19/94, od 18. 8. 1994. godine.

Transformacija visokoškolskog obrazovanja i osnivanje Pedagoške akademije u Tuzli kao preteče Filozofskog fakulteta

Uporedo sa postojanjem Učiteljske škole u Tuzli, odlukom SR Bosne i Hercegovine, u Tuzli je 1960. godine otvorena i Viša pedagoška škola. To je, uz Rudarski i Tehnološki fakultet u Tuzli, bila treća visokoškolska institucija u ovom regionu. U ovoj školi, sve do 1970. godine, pripremani su različiti profili nastavnika za potrebe osnovnih i srednjih škola.

U prvoj školskoj 1961/62. godini Viša pedagoška škola u Tuzli imala je sljedeće studijske programe:

- Srpskohrvatski jezik – ruski jezik.
- Srpskohrvatski jezik – engleski jezik,
- Matematika – hemija,
- Tehničko obrazovanje – fizika,
- Tehničko obrazovanje – hemija,

A naredne 1962/62. godine obrazovane su i sljedeće studijske grupe:

- Fizičko vaspitanje,
- Matematika – fizika,
- Biologija – hemija,
- Elektrotehnika,
- Mašinstvo.⁷

Na dvije posljedne studijske grupe pripremani su nastavnici praktične nastave za potrebe stručnih škola.

Tuzlanska Viša pedagoška škola, bila je jedna od najvećih takve vrste u Bosni i Hercegovini. Zahvaljujući postojanju brojnih studijskih grupa koje je imala Viša pedagoška škola u Tuzli, u njoj su se školovali studenti iz cijele Bosne i Hercegovine, i iz drugih tadašnjih republika. Sve do transformacije u Pedagošku akademiju, Viša pedagoška škola u Tuzli iškolovala je oko 2.000 diplomiranih nastavnika, što je zadovoljavalo tadašnje potrebe školskog sistema u sjeveroistočnoj Bosni i šire.⁸

Međutim, prelomni trenutak u organizaciji i razvoju Više pedagoške škole u Tuzli, odnosno buduće Pedagoške akademije, dogodio se u periodu od 1966. do 1969. godine. Tada je donesena odluka o izgradnji novog školskog objekta. Izgradnja je ubrzo počela i trajala je tri godine, a za to vrijeme vršene su pripreme za ukidanje Više pedagoške škole, za njenu transformaciju u Pedagošku akademiju.

Tako je Pedagoška akademija ušla u drugu deceniju rada. Sa svojih šest studijskih odsjeka Akademija je bila jedna od najvećih u Bosni i Hercegovini, a specifičnost njenog rada bila je i to što su se u novom objektu Akademije nalazila i posebna osnovna škola kao Vježbaonica za vaspitno-obrazovnu praksu studenata Pedagoške akademije.

⁷ *Filozofski fakultet – Profil studija i programska orijentacija*, Tuzla 1999, 8.

⁸ *Isto*, 9.

U ovu obrazovnu instituciju došli su kadrovi koji su unijeli novi kvalitet i efikasnost u nastavno-naučni proces.

U isto vrijeme dolazi do šireg otvaranja prema vanrednom studiju, odnosno studiju uz rad. Otvoreni su centri za vanredni studij u nekim gradovima sjeveroistočne Bosne. Osim u Vježbaonicu, studenti Pedagoške akademije u Tuzli upućivani su i na pedagoško-metodičku praksu u osnovne škole izvan Tuzle, što je unijelo novi kvalitet u pripremanju budućih nastavnika.

Uzimajući u obzir sve parametre, Pedagoška akademija u Tuzli, za vrijeme svog 30-godišnjeg postojanja i rada, postigla je izuzetne rezultate i nezaobilazna je institucija u sistemu cjelokupnog obrazovanja i vaspitanja u sjeveroistočnoj Bosni i cijeloj Bosni i Hercegovini.⁹

Pedagoška akademija u Tuzli bila je, jedan od glavnih stubova Univerziteta u Tuzli, odnosno visokoškolskog sistema u sjeveroistočnoj Bosni. I u otežanim uslovima ova institucija uspješno je realizovala zadatke koje joj je postavljala društvena zajednica.

Prateći savremene trendove u osavremenjavanju nastave i organizaciji visokoškolskih ustanova u svijetu, ali i promjene političkog, ekonomskog i drugog karaktera. Akademija se u svom višedecenijskom radu uvijek prilagođavala novonastalim uslovima i pravovremeno vršila transformaciju uvodeći nove kvalitativne sadržaje primjerene potrebama vremena čak i ratnim uslovima.

Najteži period u historiji Pedagoške akademije bio je upravo period agresije na Bosnu i Hercegovinu 1992-1995. godine. U tom prelomnom vremenu za cijelu Bosnu i Hercegovinu i njen narod, u svim oblastima života, pa tako i u obrazovnom sistemu, desile su se krupne promjene koje će otvoriti nove stranice historije, nove stranice i kada je u pitanju Pedagoška akademija.

Dok je brutalna agresija bjesnila nad Tuzlom i cijelom zemljom, Pedagoška akademija nije prestajala sa radom. Veliki broj studenata i profesora se aktivno uključio u odbranu, a mnogo njih je odmah nakon agresije napustilo Tuzlu.¹⁰ Situacija je u svakom pogledu bila dramatična, ali je zahvaljujući nadljudskim naporima profesora, nastavnika i učitelja, đaka i studenata, školstvo u Okrugu Tuzla ipak funkcionisalo. Nastava je izvođena u krajnje teškim uslovima, ali su potrebe osnovnih i srednjih škola na području Okruga za nastavnim kadrom bile dosta

9 Od 1960. do 1975. godine na Višoj Pedagoškoj školi, odnosno Pedagoškoj akademiji, diplomiralo je 6.341 student. Najviše je bilo diplomiranih nastavnika razredne nastave – 1.525, zatim studenata na odsjeku matematika – fizika, njih 1.011, potom na odsjecima: srpskohrvatski jezik – 907, fizičko vaspitanje – 771, biologija – hemija – 129, itd.

10 Osim intelektualnog otpora agresoru, mnogi profesori i studenti Pedagoške akademije i tek osnovanog Filozofskog fakulteta u Tuzli direktno su na ratištu diljem Bosne i Hercegovine, s puškom u ruci, učestvovali u odbrani od agresije. Mnogi su, nažalost, ranjavani, a njih 12 je za opstanak i suverenost Bosne i Hercegovine i njenih naroda dalo svoje živote: Ferid Atljić, Nedim Aljić, Edina Ahmetašević, Nedžad Gluhić, Senad Hasanović, Jasmin Mujanović, Almasa Čerimović, Šemsa Hasičić, Dijana Ninić, Dženaida Topčić, Mujo Mehmedović i Senahid Salamović. Filozofski fakultet u Tuzli je, na taj način, dao maksimalan doprinos u odbrani od agresije. Profesori i studenti ovog Fakulteta nezaobilazna su karika u odbrani Tuzle i tuzlanske regije u cjelini. Historija ih, zasigurno, ne može zaobići (Više vidjeti: *Filozofski fakultet, profil studija i programska orijentacija*, Tuzla 1999).

izražene, tako da se školovanje budućih nastavnika i profesora moralo nastaviti i u ratnim uslovima.

Pošto su mnogi nastavnici i profesori bili angažovani u odbrani zemlje, a mnogo ih je napustilo Tuzlu i okolna mjesta, nastavu u osnovnim i srednjim školama su nerijetko izvodila nestručna lica – tek svršeni srednjoškolci i studenti. Rad Pedagoške akademije bio je stoga od ključne važnosti za funkcionisanje cjelokupnog školskog sistema na području Okruga Tuzla. Takvim potrebama i zahtjevima hitno se morala prilagoditi i Pedagoška akademija, bila je nužna njena transformacija koju su neizbježno nalagale novonastale prilike.

U takvim okolnostima, već početkom 1993. godine, Dekanat Pedagoške akademije, profesori i studenti, u saradnji sa tadašnjim vlastima Okruga Tuzla, pokrenuli su inicijativu da se Pedagoška akademija, kao članica Univerziteta u Tuzli, transformiše u Filozofski fakultet.

Osnivanje i rad Filozofskog fakulteta u Tuzli

Nakon inicijative za osnivanje Filozofskog fakulteta i višemjesečnih priprema uslijedio je prijedlog za osnivanje fakulteta, koji će u septembru 1993. godine, ući u redovnu proceduru Skupštine Okruga Tuzla.

Na Sjednici Skupštine Okruga Tuzla, 23. septembra 1993. godine donesena je Odluka o imenovanju Komisije matičara za obavljanje pripremnih radnji na transformaciji Pedagoške akademije u Filozofski fakultet u Tuzli.¹¹

Zadatak Komisije matičara bio je da donese nastavni plan i nastavne programe Filozofskog fakulteta i opšti akt o pravilima studija, te da izvrši izbor nastavnika i viših asistenata na sve nastavne predmete prve i druge godine studija i predloži broj studenata za upis na prvu godinu studija.

Na Filozofskom fakultetu će se, kako je navedeno u Odluci, školovati kadar za sticanje visoke stručne spreme za zvanje profesora: vaspitača predškolskog odgoja i obrazovanja, profesora razredne nastave, profesora raznih profila u srednjoškolskom obrazovanju, diplomiranog etnologa i arheologa, kao i kadar za sticanje više stručne spreme za zvanje nastavnika raznih profila. Također će se na Filozofskom fakultetu organizirati nastavni i naučno-istraživački rad za sticanje stručne spreme specijalist i naučnog stepena magistra u oblastima nauka i umjetnosti, kao i naučno-istraživački rad za sticanje naučnog stepena doktora nauka u oblastima za koje Filozofski fakultet bude matični.

Radeći u ratnim uslovima, uz svakodnevna granatiranja Tuzle, Komisija je pristupila realizaciji naznačenih zadataka. Već 30. septembra 1993. godine održala je svoju prvu sjednicu na kojoj su donesene važne odluke i zaključci.¹²

11 Okrug Tuzla, Skupština, Odluka broj: 01-021-1077/93, od 23.9.1993. godine.

12 Formirane su posebne komisije, Komisija za izradu Pravilnika o pravilima studija, Komisija za raspisivanje konkursa za izbor nastavnika i saradnika, Komisija za donošenje Nastavnog plana i programa.

Komisija matičara i specijalne komisije, u oktobru 1993. godine, intezivno su radile na osnivanju Filozofskog fakulteta, njegovog ustrojstva i budućeg funkcionisanja, posebno u izuzetno teškim ratnim uslovima, ali i u postratnom periodu.¹³

Komisija je razmatrala prijedlog osnivača Filozofskog fakulteta da se, pored šest odsjeka utvrđenih Elaboratom o opravdanosti osnivanja Fakulteta, osnuju i odsjeci dramske, likovne i muzičke umjetnosti, te odsjeci: filozofije, informatike, stranih jezika, historije i geografije. Komisija matičara je ocijenila da je u uslovima nedostatka prostora i stručnih kadrova, zapravo nemoguće uvoditi nove odsjeke, zato je realizacija ove ideje prolongirana za neka buduća vremena.

Komisija matičara za osnivanje Javne visokoškolske ustanove u državnoj svojini – Filozofskog fakulteta u Tuzli na vrijeme je privela kraju pripreme za osnivanje Fakulteta. Na posljednoj sjednici, 24. novembra 1993. godine, članovi Komisije su podnijeli izvještaj o radu i definitivno utvrdili nastavni plan i nastavne programe, opšte akte o pravilima studija i osnivaču predložili kadrovska rješenja.¹⁴

Izvještaj Komisije matičara o njenom radu, odlukama i zaključcima, prezentiran na sjednici 28. novembra 1993. godine, upućen je na razmatranje i usvajanje osnivaču Fakultetu. Skupština Okruga je 27. decembra 1993. godine usvojila taj izvještaj i donijela Odluku o osnivanju Filozofskog fakulteta u Tuzli.¹⁵ Na osnovu osnivačkog akta, 11. marta 1994. godine, Filozofski fakultet je upisan u sudski registar Višeg suda u Tuzli, kao javna visokoškolska ustanova u državnoj svojini.

Na osnovu Odluke Skupštine Okruga od 4. januara 1994. godine, Okružni sekretarijat društvenih djelatnosti i radnih odnosa, donosi Rješenje o osnivanju Filozofskog fakulteta u Tuzli, koji počinje sa radom u školskoj 1993/94. godini.¹⁶

13 Uz saglasnost Univerziteta u Tuzli i Skupštine okruga, Komisija je odlučila da se u školsku 1992/93. godinu upiše dodatni broj studenata iz opština Tuzlanskog okruga na smjer razredne nastave, jer je deficit kadrova ove struke u osnovnim školama predstavljao veliki problem. Odlučeno je da se putem sredstava javnog informisanja uputi javni poziv naučnicima svih stepena naučnih zvanja radi njihovog angažovanja u nastavi na Filozofskom fakultetu. To je učinjeno javnim pozivom Univerziteta u Tuzli, broj: 01-306/93. od 18.10.1993. godine.

14 Utvrđeni su nastavni planovi i programi za školovanje kadrova više i visoke stručne spreme u okviru dvogodišnjeg i četverogodišnjeg studija, na jednopredmetnim i dvopredmetnim odsjecima: razredna nastava (dvogodišnji studij), tehničko obrazovanje (dvogodišnji studij), bosanski jezik i književnost (četverogodišnji studij), matematika-fizika (dvopredmetni, četverogodišnji studij), biologija-hemija (dvopredmetni, četverogodišnji studij), fizičko vaspitanje (četverogodišnji studij), historija-geografija (dvopredmetni, četverogodišnji studij), također su konstituisani odsjeci: likovno vaspitanje, muzičko vaspitanje, pedagogija i psihologija, orijentalistika, anglistika, germanistika, filozofija-sociologija, ali je tada odlučeno da će nastava na ovim odsjecima početi kada se za to steknu odgovarajući uslovi. (Više vidjeti: *Filozofski fakultet-profil studija i programska orijentacija*, Tuzla 1999).

15 Skupština okruga Tuzla na sjednici održanoj dana 27. 12. 1993. godine, donosi Odluku o osnivanju Filozofskog fakulteta u Tuzli, broj: 01-031-1476/93.

16 Rješenje Okružnog sekretarijata društvenih djelatnosti i radnih odnosa, broj: 06/1-613-10/94-SP, od 4. 1. 1994. godine. U obrazloženju ovog rješenja kaže se da Filozofski fakultet ispunjava opšte i posebne uslove po standardima visokog obrazovanja, da ima nastavnike za sve nastavne predmete, te da ima nastavni plan i program u skladu sa Zakonom o Univerzitetu.

Imenovano je rukovodstvo i uprava Filozofskog fakulteta u Tuzli.¹⁷

Na taj način, dokumentacija o osnivanju Filozofskog fakulteta u Tuzli je u potpunosti kompletirana, i rad Fakulteta legaliziran, i sa pravnog aspekta. Filozofski fakultet u Tuzli upisan je u registar Višeg suda u Tuzli 11. marta 1994. godine, kao javna visokoškolska ustanova u državnoj svojini. Osnivač fakulteta je bila Skupština Okruga Tuzla.

Međutim, na osnovu Amandmana LXXI tačka alineja 2. na Ustav Republike Bosne i Hercegovine i člana 8. Zakona o ustanovama, Skupština Republike Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 7. novembra 1994. godine, donijela je Odluku o preuzimanju prava i obaveza osnivača prema Filozofskom fakultetu u Tuzli. Sve ingerencije od Okruga Tuzla preuzela je Skupština Republike Bosne i Hercegovine.

Stoga je Vlada Republike Bosne i Hercegovine, 8. januara 1995. godine, i formalno potvrdila imenovanje Dekana, Upravni i Nadzorni odbor Filozofskog fakulteta, koje je ranije imenovao Izvršni odbor Okruga Tuzla.¹⁸

Filozofski fakultet je za cijelo vrijeme agresije obavljao svoju djelatnost. Izuzimajući kraće prekide zbog intenzivnog granatiranja grada, i uprkos objektivnim teškoćama, nastavni proces se odvijao kontinuirano. Čak su i u ratnom periodu uvođeni novi kvalitetniji sadržaji.

Nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, uspostavljanjem mira na ovim prostorima, Fakultet je još intenzivnije krenuo u modernizaciju nastavnog procesa i organizaciju rada po evropskim kriterijima visokoškolskog obrazovanja.

Da bi se nastava što više približila evropskim standardima, Nastavno-naučno vijeće 26. aprila 1999. godine, formira Komisiju za izradu Elaborata o društveno-ekonomskoj opravdanosti transformacije obrazovanja nastavnika dvopredmetnih u jednopredmetne studijske odsjeke na četverogodišnjem studiju.

Postratni period donio je funkcionisanje višestranačkog sistema, zatim, demokratizaciju društva, promjene najvažnijih društveno-ekonomskih okolnosti, što je uslovljavalo promjene u svim sferama života, pa i u sistemu visokoškolskog obrazovanja. U cilju praćenja savremenih trendova u ovoj oblasti, pristupilo se izvjesnim transformacijama na Filozofskom fakultetu, odnosno osavremenjavanju nastavnog procesa.

Izmjenjeni su i dopunjeni nastavni programi i planovi radi što kvalitetnijeg osposobljavanja budućeg nastavnog kadra u osnovnim i srednjim školama, a izvršena je i transformacija pojedinih odsjeka. Tako je Nastavno-naučno vijeće, na osnovu Elaborata o društveno-ekonomskoj opravdanosti, usvojilo prijedlog o transformaciji postojećih dvopredmetnih u jednopredmetne studijske odsjeke.¹⁹

17 Rješenjem Izvršnog odbora Okruga Tuzla, broj: 03/1-0014/94, od 7. 1. 1994. godine, za Dekana Filozofskog fakulteta u Tuzli imenovan je prof. dr. Enver Halilović, a Rješenjem Izvršnog odbora Okruga Tuzla, broj: 03/1-20-27/94, od 7. 1. 1994. godine, imenovan je Upravni odbor Filozofskog fakulteta u Tuzli u sastavu: Mirza Jusufović, predsjednik i članovi, Ferhat Nožinović, Vehbija Fazlić, Refik Fazlić i Mirela Grabić.

18 Rješenje Vlade Republike Bosne i Hercegovine o imenovanju predsjednika i članova Upravnog i Nadzornog odbora Filozofskog fakulteta u Tuzli, broj: 2/95, od 8. januara 1995. godine.

19 Filozofski fakultet je dobio nove jednopredmetne studijske odsjeke: Odsjek za matematiku,

Ove inovacije u nastavnom procesu na Filozofskom fakultetu prihvatila je i Skupština Tuzlanskog kantona donijevši 22. septembra 1999. godine, Ukaz o proglašenju Zakona o Univerzitetu u Tuzli.²⁰ Proglašenjem Zakona o Univerzitetu u Tuzli, nad Filozofskim fakultetom, kao organizacionom jedinicom Univerziteta, sve ingerencije je preuzela Skupština Tuzlanskog kantona.

U članu 5. Zakona o Univerzitetu u Tuzli precizirana je odrednica po kojoj se na Filozofskom fakultetu dvopredmetni studijski odsjeci organizuju u jednopredmetne, kako je već objašnjeno.

Filozofski fakultet u Tuzli, nakon ove izvršene transformacije, umnogome se približio visokoškolskim standardima u razvijenim zemljama Evrope.

Nastavljajući tradiciju svojih prethodnica, Više pedagoške škole i Pedagoške akademije, Filozofski fakultet je postao jedna od najvažnijih visokoškolskih institucija na području Tuzlanskog kantona. Pogotovo stoga što je ovo prva visokoškolska ustanova na kojoj se izučavaju društvene nauke, što ranije nije bio slučaj, jer su u Tuzli postojali uglavnom fakulteti za tehničke i tehnološke nauke.

Studenti iz ovih karajeva, prije osnivanja Filozofskog fakulteta, studirali su u drugim kulturnim centrima bivše Jugoslavije, a pretežno u Sarajevu. Otuda su nam jasne izvjesne rezerve i nerazumjevanja od pojedinaca prilikom osnivanja Filozofskog fakulteta u Tuzli, jer je ukinut tzv. „sarajevski monopol na društvene nauke i kulturu“.

No, sve te prepreke su pravovremeno otklonjene. Danas je Filozofski fakultet u Tuzli savremena visokoškolska ustanova i jedna od glavnih karika visokoškolskog sistema na području Tuzlanskog kantona, kao i na području Federacije i Bosne i Hercegovine u cjelini.

Saradnja Filozofskog fakulteta sa drugim fakultetima

Filozofski fakultet u Tuzli po osnivanju, razvio je veoma uspješnu saradnju sa visokoškolskim institucijama u Bosni i Hercegovini. Prvi Ugovor o međuuniverzitetskoj saradnji potpisan je između Filozofskog fakulteta u Tuzli i Pedagoškog fakulteta u Bihaću.²¹ U Ugovoru je navedeno da će fakulteti razmjenjivati iskustva na polju nauke, obrazovanja, kulturnih i drugih dostignuća, da će usaglašavati nastavno-obrazovne i studijske programe i međusobno se pomagati u cilju poboljšanja nastavno-naučnog procesa. Filozofski fakultet u Tuzli

fiziku, historiju, geografiju, biologiju i hemiju. (Više vidjeti: *Filozofski fakultet, profil studija i programska orijentacija*, Tuzla 1999, 18).

²⁰ Ukaz je objavljen u „Službenim novinama Tuzlanskog kantona“ br. 13 od 30. septembra 1999. godine.

²¹ Ugovor o međuuniverzitetskoj saradnji zaključen 1. augusta 1998. godine, između Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli, kojeg zastupa dekan, prof. dr. Enver Halilović, s jedne strane i Pedagoškog fakulteta Univerziteta u Bihaću, kojeg zastupa dekan, prof. dr. Midhat Kerenović, s druge strane, sa primjenom od 1. 8. 1998. godine. (Više vidjeti: *Filozofski fakultet, profil studija i programska orijentacija*, Tuzla 1999).

se, također obavezao da će omogućiti angažman svojih nastavnika u nastavno-naučnom radu na Pedagoškom fakultetu u Bihaću, prema ukazanim potrebama.

Filozofski fakultet u Tuzli, u to vrijeme, ostvario je dobru saradnju i sa Fakultetom za fizičku kulturu Univerziteta u Sarajevu. Između Filozofskog fakulteta u Tuzli i Fakulteta za fizičku kulturu Univerziteta u Sarajevu, dana 6. 11. 1998. godine, potpisan je Memorandum o razumjevanju.²² Memorandumom je usaglašeno između dva fakulteta da prihvataju jedinstveni nastavni kadar za predmete iz plana i programa na dodiplomskom studiju, postdiplomskom studiju i za predmete na Višoj trenerskoj školi. Memorandumom o razumjevanju su, također usaglašeni i još neki planovi i programi u okviru zajedničke saradnje ova dva fakulteta.

Danas, Filozofski fakultet u Tuzli je dostigao takav stepen razvoja i uskladio svoje nastavne planove i programe koji se baziraju na, Sorbonskoj deklaraciji od 25. maja 1998. godine, Bolonjskoj deklaraciji od 19. juna 1999. godine, te strukturi obrazovnog studija na nekim fakultetima u Bosni i Hercegovini, Evropi i svijetu i uspješno ostvaruje saradnju

Zaključak

U toku Drugog svjetskog rata u Tuzli je počela sa radom prva Učiteljska škola koja je bila preteča Pedagoške akademije i Filozofskog fakulteta u Tuzli.

Filozofski fakultet u Tuzli je visokoškolska institucija koja obrazuje visokoobrazovne kadrove iz oblasti društvenih i humanističkih nauka i upotpunio je prazninu u sistemu visokog obrazovanja na području Tuzle i njene okoline. Time je stvorio uslove za obrazovanje i usavršavanje stručnih i naučnih kadrova, osposobljenih za rad u obrazovnim i drugim javnim institucijama.

Pored toga, na Filozofskom fakultetu u Tuzli obrazuju se kadrovi za rad u državnim institucijama, organizacijama civilnog društva, nevladinim organizacijama, političkim strankama, interesnim grupama, sindikalnim organizacijama i drugim institucijama i organizacijama od interesa za bosansko-hercegovačku državu i društvo.

Time je stvorena solidna kadrovska baza, na području Tuzle, njene okoline i Bosne i Hercegovine u cjelini, osposobljena za brzo implementiranje novih tranzicijskih i razvojnih potreba bosanskohercegovačkog društva i države, i njeno integriranje u evropske i evro-atlanske integracije čemu ona teži.

Filozofski fakultet u Tuzli je, istinski nosilac naučno-obrazovne i naučno-istraživačke djelatnosti na području Tuzlanskog kantona i šire u oblasti društveno-humanističkih usmjerenja i prati trendove daljeg razvoja u ovoj oblasti. Zbog toga Filozofski fakultet u Tuzli otvara nove studijske programe kao što su, politologija, usmjerenje međunarodni odnosi i diplomatija, kulturalne studije i drugo. To posebno dolazi do izražaja, ako se zna, da se bosanskohercegovačko društvo i država

²² Memorandum o razumjevanju dana, 6. 11. 1998. godine, potpisali su dekani prof. dr. Enver Halilović i prof. dr. Hamid Šoše, te prodekan Filozofskog fakulteta, prof. dr. Ferhat Nožinović.

nalaze u dinamičnom tranzicijskom procesu, te u tom procesu državu i društvo treba integrirati u međunarodni politički sistem, njegove institucije i organizacije, te zbog toga treba obrazovati kadrove koji će biti sposobni da s uspjehom ostvare taj cilj. Istovremeno, to bi omogućilo brži ulazak Univerziteta u Tuzli u Evropske obrazovno-integracione procese, postizanjem ciljeva općepoznatog evropskog sistema visokog obrazovanja.

Rezime

Osnivanjem Filozofskog fakulteta u Tuzli upotpunjena je jedna praznina u sistemu visokog obrazovanja na području Tuzle i njene okoline. Time su stvoreni uslovi za obrazovanje i usavršavanje stručnih i naučnih kadrova koji će biti osposobljeni za rad u obrazovnim i drugim javnim institucijama, te da se osposobe za brzo implementiranje novih tranzicijskih i razvojnih potreba bosanskohercegovačkog društva i države i njeno integriranje u evropske i evroatlanske integracije, u domenu vlastite društveno-kulturne i obrazovne prakse, uvažavajući dostignute evropske standarde obrazovanja, a to znači educiranje studenata za sadašnjost i budućnost.

Kako je Filozofski fakultet u Tuzli orijentiran ka inovacijama visokoškolske nastave i nastavno-naučnih programa, kao i na apliciranju rezultata edukacije i istraživanja, time se samo još više, neizbježno, nameće potreba otvaranja novih studijskih programa, kao što su, politologija, usmjerenje međunarodni odnosi i diplomatija, komparativna književnost, kulturalne studije i drugo, čime bi se zadovoljile potrebe države i društva za novim kadrovima.

Summary

The establishment of the Faculty of Philosophy in Tuzla has filled one gap in the higher education system in the Tuzla region and its surroundings. This created conditions for the education and training of professional and scientific staff who will be trained for work in educational and other public institutions, and will be able to quickly implement the new transition and development needs of Bosnia and Herzegovina society and the state, and its integration into European and Euro-Atlantic integration, in the domain of their own socio-cultural and educational practice, taking into account the achieved European standards of education, which means educating students for the present and the future.

Since the Faculty of Philosophy in Tuzla is oriented towards innovations in higher education and teaching-scientific programs, as well as on the application of education and research results, it only inevitably imposes the need to open new study programs, such as Politology, and Diplomacy, Comparative Literature, Cultural Studies and more, which would meet the needs of the state and society for new staff.